

Perheryhmäkodin perustaminen – edellytykset ja toiminta 2023

- tietoa hyvinvointialueille
ja kunnille

3.4.2023, päivitys 27.10.2023

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Sisältö

1. [Aluksi](#)
2. [Vuoden 2023 muutokset lyhyesti](#)
3. [Perheryhmäkodin perustaminen](#)
4. [Avaintoimijoina hyvinvointialue, ELY-keskus ja kunta](#)
5. [Yksityisen palveluntuottajat perheryhmäkodin ylläpitäjänä](#)
6. [Perheryhmäkotitoiminnan edellytykset](#)
 - [Henkilökunta ja henkilökunnan kelpoisuus](#)
 - [Henkilökunnan määrä](#)
 - [Henkilöstön kelpoisuus](#)
 - [Perheryhmäkodin tilat](#)
 - [Omavalvonta laadun varmistamisen välineenä](#)
7. [Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen tietojen luovuttaminen](#)
8. [Sopimusten siirto hyvinvointialueelle](#)
9. [Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tukea toteuttavan henkilöstön asema](#)
10. [Perheryhmäkodin kulut ja korvaukset hyvinvointialueelle](#)
 - [KEHA-keskus](#)
11. [Lasten ja nuorten sijoittaminen yksiköihin](#)
 - [Kuntaan osoittaminen](#)
12. [Alaikäisen kotoutumissuunnitelma](#)
13. [Alaikäisen kotikunta](#)
14. [Edustajan määrääminen](#)
15. [Tuki 18-24 –vuotiaalle nuorelle](#)
16. [Yhteenveto - Viranomaisten roolit yksiköiden perustamisessa ja kuntaan ohjaamisessa](#)
17. [Sosiaalihuolto ja lastensuojelu](#)
18. [Koulu ja varhaiskasvatus](#)
 - [Valmistava opetus](#)
 - [Valtionosuudet](#)
 - [Oman äidinkielen ja uskonnon opetus](#)
 - [Erityisopetus ja erityispäivähoito](#)
19. [Linkit](#)

Aluksi

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleet lapset ja nuoret ovat haavoittuvassa asemassa, ja sen vuoksi erityisen suojelun ja huolenpidon tarpeessa. Siksi on tärkeää, että heitä tuetaan parhaalla mahdollisella tavalla alusta lähtien. Hyvän alun merkitys on tärkeää jatkon kannalta. Nuoren saadessa oleskeluluvan on hänet otettava mukaan uutena kuntalaisena kaikkeen siihen toimintaan, johon muutkin lapset ja nuoret osallistuvat. Koulunkäynnin, harrastusten ja muun vapaa-ajanvieron suhteen tarjonnan ja mahdollisuuksien on oltava yhdenmukaiset kaikille.

Tämä infopaketti perheryhmäkodin perustamisesta on tarkoitettu ELY-keskusten, hyvinvointialueiden, kuntien ja palveluntuottajien käyttöön. Paketin liitteiksi on kerätty tarpeellisia materiaaleja hyödynnettäväksi perheryhmäkodin perustamisen suunnittelussa.

Infopaketti on laadittu 2016 ja päivitetty 29.3.2023 sekä 24.4.2023

Vuoden 2023 muutokset lyhyesti

- Alaikäisten ilman huoltajaa tulleiden lasten asumisen järjestämisvastuu siirtyi kunnalta hyvinvointialueelle 1.1.2023. Perheryhmäkotipalvelu ei ole vielä tässä vaiheessa sosiaalihuoltolain mukaista toimintaa.
- Kunnalla on vastuu yleisen palvelujärjestelmän mukaisista palveluista, kuten varhaiskasvatus-, koulutus-, kulttuuri-, nuoriso-, vapaa-aika- ja liikuntapalvelut. Tähän ei tule muutosta myöskään vuonna 2025.
- Hyvinvointialueella on vastuu sote-palveluiden järjestämisestä
- Nuoret voivat edelleen saada tukea 25-ikävuoteen asti
- Kunta laatii ilman huoltajaa olevan lapsen kotoutumissuunnitelman yhdessä hyvinvointialueen kanssa
- Ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten asumisen ja tuen järjestäminen korvataan hyvinvointialueille.
- Säädetään oikeudesta tietojen saantiin hyvinvointialueen ja muiden viranomaisten välillä.

Perheryhmäkodin perustaminen

- Perheryhmäkodissa asuu turvapaikanhakijoina maahan tulleita oleskeluluvan saaneita ilman huoltajaa olevia alaikäisiä. Perheryhmäkodeissa voi myös asua kiintiöpakolaisena ilman huoltajaa maahan tulleita sekä kotikunnan saaneita tilapäistä suojelua saavia ilman huoltajaa maassa olevia lapsia.
- Maahanmuuttoviraston hallinnoimissa ryhmäkodeissa asuu oleskelulupapäätöstä odottavia ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita sekä tilapäistä suojelua saavia, joilla ei ole kotikuntaa.
- Perheryhmäkodissa asuvat lapset ja nuoret ovat kunnan asukkaita ja oikeutettuja samoihin palveluihin kuin muutkin kuntalaiset.
- Perheryhmäkodin perustehtävästä säädetään kotoutumislaisissa seuraavaa:

Ilman huoltajaa olevan lapsen tai nuoren, jolle on myönnetty oleskelulupa hänen haettuaan Suomessa alaikäisenä kansainvälistä suojelua taikka jolle on myönnetty ulkomaalaislain 110 §:ssä tarkoitettu oleskelulupa ja jolla on kotikuntalain mukainen kotikunta taikka joka on otettu Suomeen ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä, hoiva, huolenpito ja kasvatus järjestetään perheryhmäkodissa tai tuetun perhesijoituksen avulla taikka muuten tarkoituksenmukaisella tavalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lapsi tai nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. (Kotoutumislaki, 27 § siinä muodossa, jossa sen on tarkoitus tulla voimaan 1.3.2023)

Avaintoimijoina hyvinvointialue, ELY-keskus ja kunta

- Perheryhmäkodin perustaminen perustuu aina alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden määrään ja siitä syntyvään tarpeeseen.
- 1.1.2023 lähtien hyvinvointialue vastaa kunnan sijaan kotoutumislain 27 ja 28 §:ssä tarkoitettua alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten perheryhmäkotien ja muiden asuinyksiköiden perustamisesta.
- Perheryhmäkodin perustaminen alkaa ELY-keskuksen ja hyvinvointialueen sopimuksesta, joka perustuu lakiin kotoutumisen edistämisestä.

Hyvinvointialue voi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitetun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön. Hyvinvointialue sopii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta. Hyvinvointialueen on kuultava kuntaa ennen perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamista. Hyvinvointialue sopii kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa lasten ja nuorten sijoittamisesta näihin yksiköihin sekä kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. (Kotoutumislaki, 28 § sellaisena kuin se tuli voimaan 1.1.2023)
- Hyvinvointialueen on kuultava kuntaa ennen perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamista, jotta varmistetaan siitä, että kunnalla on esimerkiksi soveltuvat koulutuspalvelut ilman huoltajaa oleville lapsille ja nuorille.
 - Kuuleminen tarkoittaa sitä, että hyvinvointialue kertoo asiasta kunnalle ja ottaa huomioon kunnan näkemyksen. Kunnan kielteinen suhtautuminen ei estä hyvinvointialuetta perustamasta perheryhmäkotia. Sujuvien kuntapalveluiden takaamiseksi on kuitenkin toivottavaa, että palveluiden järjestämisestä saadaan sovittua.

Yksityiset palveluntuottajat perheryhmäkodin ylläpitäjinä

- Hyvinvointialue voi halutessaan tehdä sopimuksen perheryhmäkotipalvelujen tuottamisesta yksityisen palveluntuottajan kanssa.
- Perheryhmäkodin toimintaa tulisi suunnitella hyvinvointialueen, palveluntuottajan ja ELY-keskuksen kanssa kolmikantayhteistyönä, vaikka varsinainen palvelutuotosopimuksen solmiminen tapahtuu hyvinvointialueen ja palveluntuottajan välillä.
- Kuntaa tulee kuulla perheryhmäkodin perustamisesta.
- Hankinnoissa on hyvä huomioida, että vuodesta 2025 lähtien toiminnasta tulee sosiaalihuoltoa ja sen tulee täyttää sosiaalihuoltoa koskevat vaatimukset.

Perheryhmäkotitoiminnan edellytykset

Henkilökunta ja henkilökunnan kelpoisuus

Kotoutumislain 28 §:n mukaan perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön toimitiloista ja kasvuoloista, yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten määrästä ja henkilöstöstä sovelletaan, mitä lastensuojelulain 58–60 §:ssä säädetään

- Perheryhmäkotitoimintaan soveltuviin tiloihin sekä lasten, nuorten ja henkilökunnan määrään sovelletaan, mitä lastensuojelulaissa säädetään (58-60 § Lastensuojelulaki 2007/417)
- Yhdessä asuinyksikössä voi asua yhteensä enintään 7 lasta ja yhdessä asuinyksikössä tulee työskennellä vähintään 7 hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää.
- Perheryhmäkodissa voi toimia yksi tai useampi asuinyksikkö. Samaan rakennukseen voi olla sijoitettuna enintään 24 lasta, joten yhdessä perheryhmäkodissa voi toimia enintään kolme kokonaista asuinyksikköä. Jos perheryhmäkodissa toimii useampi asuinyksikkö, yhtä asuinyksikköä kohden tulee olla vähintään kuusi hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää.

Henkilökunnan määrä

Koska kotoutumislaisissa viitataan toimitilojen, kasvuolojen, yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten ja henkilöstön osalta lastensuojelulain 58-60 Apuna henkilökunnan määrää suunniteltaessa voidaan käyttää Valviran valtakunnallisen valvontaohjelman 2012-2014 taulukkoa koskien lastensuojelun ympärivuorokautista hoitoa ja kasvatusta:

Asuinyksikköjä	Hoito- ja kasvatohenkilöstö	Vastuuhenkilöä	Yhteensä henkilöstöä
1	7	Sisältyy ed.	7
2 samassa rakennuksessa	6+6	(+1) yhteinen vastuuhenkilö	(13) 12
2 eri rakennuksessa/ pihapiiri	7+7	1 toimii vastuuhenkilönä jommastakummasta yksiköstä	14
2 samassa tai eri kunnassa	7+7	Molemmissa vastuuhenkilö	14
3 kahdessa eri rakennuksessa	6+6 7	(+1) yhteinen vastuuhenkilö	12 7 (+1)
2 samassa rakennuksessa ja 2 eri rakennuksessa	6+6 7+7	+ yhteinen vastuuhenkilö	12 17 +1

On hyvä huomioida, että toimintayksiköt joutuvat hakemaan palvelujen tuottamiseen luvan ennen 1.1.2025, jotta ne voivat jatkaa sosiaalipalveluina. Sen vuoksi toiminnan saattaminen jo alkuvaiheessa lupakriteerit täyttävälle tasolle on toivottavaa.

Henkilöstön kelpoisuus

- Kotoutumislaissa on viittaus lastensuojelulain 60 §:ään, jonka mukaan yksikössä on oltava lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähden riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä.
- Laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavan johtajan tulee täyttää sosiaalihuoltolain 46 a §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset.
- Perheryhmäkodissa työskentelevän henkilöstön määrässä ja henkilöstörakenteessa on otettava huomioon perheryhmäkodin asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne esimerkiksi henkilökunnan kielitaidon osalta.
- Koska kotoutumislaissa viitataan toimitilojen, kasvuolojen, yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten ja henkilöstön osalta lastensuojelulain 58-60 §:iin, voidaan apuna henkilöstön kelpoisuuden suunnittelussa käyttää seuraavaa taulukkoa koskien henkilökunnan kelpoisuutta:

	Vaadittava/suosittelava taso
Vastuhenkilö ja kelpoisuus	Vastuhenkilö täyttää sosiaalihuoltolain 46 a§:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. (LsL 60§ 2 mom) Johtaja valtasuhteet on määritelty kirjallisesti.
Henkilöstö ja kelpoisuus	Riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3§:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä (LsL 60§ 1 mom)
Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittäminen	Vuoden aikana vähintään kolme kuukautta työskennelleiden rikostausta on selvitetty.
Henkilöstön täydennyskoulutus ja työnohjaus	Henkilöstön täydennyskoulutus suunnitelma on laadittu. Työnohjaus on mahdollistettu kaikille työntekijöille.

Perheryhmäkodin tilat

- Koska kotoutumislaissa viitataan toimitilojen, kasvuolojen, yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten ja henkilöstön osalta lastensuojelulain 58-60 §:iin, voidaan apuna tilojen suunnittelussa käyttää Valviran Lastensuojelun valtakunnallisen valvontaohjelman 2012-2014 taulukkoa koskien lastensuojelulaitoksen tiloja

	Vaadittava/suositteltava taso
Yksityisyys/yhteisöllisyys	Jokaisella lapsella on oma huone. Asuinyksikössä on riittävästi yhteisiä tiloja ruokailuun ja yhdessäoloon, ja toiminta- ja harrastustiloja sekä neuvottelu- ja toimistotilaa. Asuinyksikössä on oma pienkeittiö
Huonekoko	Yhden hengen huoneen vähimmäismitoitus, vähintään 12 m2.
Saniteettitilat	Vähintään 3 saniteettitilaa/ asuinyksikkö

- Saniteettitiloista suositellaan lisäksi, että tytöille, pojille ja henkilökunnalle olisi oma wc.
- Huoneiden kokoon vaikuttaa myös se, haluavatko esimerkiksi sisarukset asua keskenään. Tällöin huoneen tulee olla isompi, 16-20m2.
- Käytännössä voi kuitenkin olla tilanteita, että kaksi lasta majoitetaan samaan huoneeseen esim. lasten omien toiveiden tai tilojen käytön kannalta.
- Edellä mainittujen lisäksi tulee huomioida muiden viranomaisten edellytykset perheryhmäkotikäyttöön suunnitellulle tilalle (esim. rakennusvalvonta/rakennuksen käyttötarkoitus, pelastusviranomainen, terveydensuojeluviranomainen).

Omavalvonta* laadun varmistamisen välineenä

* Voidaan soveltaa suosituksenomaisesti. (Vuodesta 2025 alkaen omavalvontaa koskevat sosiaalihuoltolain säädökset ja valvontaviranomaisten suositukset ja määräykset)

- Palvelun tuottajan on laadittava toiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi omavalvontasuunnitelma, joka kattaa kaikki palvelujen tuottajan tarjoamat perheryhmäkotipalvelutsosiaalipalvelut
- Omavalvonnalla tarkoitetaan palvelun tuottajan omatoimista laadun varmistamista siten, että toiminnassa toteutuvat lainsäädännöstä ja valvontaohjelmista johtuvat sekä palvelujen tuottajan itse omalle toiminnalleen asettamat laatuvaatimukset, joissa on otettu huomioon palvelujen laadusta annetut suositukset. Omavalvonta on osa toimintayksikössä tai toiminnassa toteutettavaa laadunhallintaa.
- Omavalvonta korostaa palveluntuottajan omaa vastuuta palvelujen asianmukaisuudesta ja laadusta. Asiakkaiden oikeuksien ja palvelujen laadun turvaamisen kannalta omavalvonnan vahvistaminen on tärkeää.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen tietojen luovuttaminen

Kotoutumislaki 87 c §

Hyvinvointialueella on oikeus maksutta ja salassapitosäynnösten estämättä saada Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, kunnalta, Digi- ja väestötietovirastolta, Kansaneläkelaitokselta, 56 §:ssä tarkoitettulta edustajalta sekä 2 luvussa tarkoitettulta oppilaitokselta ja muulta palveluntuottajalta sen 27 ja 28 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi välttämättömät alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat tiedot.

Edellä 56 §:ssä tarkoitettulla edustajalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäynnösten estämättä 57 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Elinkeino- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäynnösten estämättä 28, 43 ja 49 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäynnösten estämättä 2 luvussa ja 43 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Sopimusten siirto kunnilta hyvinvointialueelle vuoden 2022-2023 vaihteessa

Kotoutumislaki 90 a §

Jos kunta on ylläpitänyt tai järjestänyt 27 tai 28 §:ssä tarkoitettua toimintaa 31 päivänä joulukuuta 2022, kyseinen tehtävä siirtyy hyvinvointialueelle 1 tammikuuta 2023. Kunnan on siirrettävä hyvinvointialueelle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa tekemänsä 28 ja 52 §:ssä tarkoitettut sopimukset ja sellaiset 49 §:n 2 momentissa tarkoitettut sopimukset, jotka koskevat 49 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuja kustannuksia, sekä sopimuksen mukaiseen tehtävään liittyvät sopimukset 1 päivästä tammikuuta 2023.

Hyvinvointialue voi hakea korvauksia 49 tai 52 §:ssä tarkoitetun sopimuksen nojalla niiden kustannusten osalta, jotka aiheutuvat hyvinvointialueelle 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen.

Kunta voi hakea 2 momentissa tarkoitetun siirretyn sopimuksen osalta korvauksia sille 31 päivänä joulukuuta 2022 tai sitä ennen syntyneistä kustannuksista myös tämän lain tultua voimaan.

Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tukea toteuttavan henkilöstön asema vuodenvaihteessa 2022-2023

Kotoutumislaki 90 b §

Perheryhmäkotien toimintaan sekä muuhun alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tukeen tai asumisen järjestämiseen liittyviä tehtäviä hoitavan henkilöstön siirto kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle sekä hyvinvointiyhtymään katsotaan liikkeenluovutukseksi.

Liikkeenluovutukseksi katsotaan myös kunnan 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirrot, jos tehtävää hoitavan henkilön tosiasiallisista tehtävistä vähintään puolet on 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtäviä.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden palveluista maksettavat korvaukset hyvinvointialueelle

Työ- ja elinkeinoministeriön ohje kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) mukaisten kustannusten korvaamisesta kunnille ja hyvinvointialueille ([VN/32627/2022](#))

- KEHA-keskus korvaa perheryhmäkodin ylläpidosta aiheutuneet kulut perustuen ELY-keskuksen ja kunnan 31.12.2022 mennessä laatimaan ja hyvinvointialueelle siirtyneeseen sopimukseen TAIKKA ELY-keskuksen ja hyvinvointialueen laatimaan sopimukseen
 - ELY-keskus hyväksyy ja seuraa talous- ja toimintasuunnitelman toteuttamista vuosittain.
 - KEHA-keskus maksaa perheryhmäkodin toiminnasta aiheutuneet kustannukset täysimääräisenä valtion talousarviossa tähän tarkoitukseen osoitetusta määrärahasta.
 - Hyvinvointialue tekee selvityksen toteutuneista korvattavista kustannuksista ELY-keskukselle puolivuotiskausittain.
 - Myös siinä tapauksessa, jossa toimijana on yksityinen palveluntuottaja, hyvinvointialue toimii korvauksen ja selvityksen toimittajana ELY-keskukseen.
- Lisäksi hyvinvointialueelle maksetaan laskennallista korvausta perheryhmäkodissa asuvista lapsista ja nuorista.
 - Laskennallinen korvaus on alle 7-vuotiaasta 342 euroa ja yli 7-vuotiaasta 345 euroa vuodessa. Laskennallista korvausta maksetaan oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista ja kotikunnan omaavista tilapäistä suojelua saavista (1.3.2023 alkaen) 3 vuoden ajan sekä kiintiöpakolaisista 4 vuoden ajan.
- Laskennallisten korvausten lisäksi voidaan korvata erityiskustannuskorvauksina hyvinvointialueelle sosiaali- ja terveydenhuollosta aiheutuneita kustannuksia, kuten esimerkiksi pitkäaikaisten sairauksien hoidosta aiheutuneita kustannuksia.
 - Erityiskustannuskorvauksia voidaan maksaa kunnes nuori täyttää 25 vuotta tai enintään 10 vuoden ajan.
 - Alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneiden osalta myös toimeentulotukea voidaan korvata, kunnes nuori täyttää 25 vuotta.

KEHA-keskus

Kehittämisen- ja hallintokeskus (KEHA-keskus) toimii kaikissa ELY-keskusten kanssa sovittujen korvausten maksajana

Yhteystiedot:

- maksatusten yhteystietona on pääasiallisesti aluehallinnon sähköinen asiointipalvelu eli <https://sahkoinenasiointi.ahtp.fi>
- maksatukset.keha@ely-keskus.fi

Lasten ja nuorten sijoittaminen yksiköihin

- ELY-keskus osoittaa ilman huoltajaa olevat lapset vastaanottokeskuksista tai muusta asumismuodosta kuntiin kotoutumislain 43 §:n mukaisesti. Lapset osoitetaan kuntapaikalle.
- Hyvinvointialue sopii kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa lasten ja nuorten sijoittamisesta yksiköihin tai muuhun asumiseen sekä kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä kotoutumislain 28 §:n mukaisesti.
- Kunnalla, jonka alueelle perheryhmäkoti perustetaan, kannattaa olla sopimus kansainvälistä suojelua saavien vastaanotosta ELY-keskuksen kanssa sekä voimassa oleva kotouttamisohjelma. Sopimus ja kotouttamisohjelma ovat edellytyksiä kunnan kotoutumislain mukaisten korvausten maksamiselle. Ne eivät kuitenkaan ole edellytyksiä korvausten maksamisesta hyvinvointialueelle.
 - Sopimuksessa kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä ELY-keskus ja kunta sopivat pakolaisten vastaanotosta. Sopimukseen voidaan kirjata vuotuinen kuntapaikkamäärä tai se voi olla ns. avoin sopimus ilman määriteltyä kuntapaikkamäärää. Riippuen sopimuskirjauksista ja kunnan omista käytännöistä avoin sopimus voi sisältää mahdollisuuden myöntää kuntapaikkoja. Alaikäiset ilman huoltajaa tulleet osoitetaan aina kuntapaikalle riippumatta siitä, onko sopimuksessa määritelty kuntapaikkamäärä vai onko kyseessä ns. avoin sopimus. ELY-keskuksen on hyvä varmistaa kunnan valmiudet myöntää kuntapaikkoja alaikäisille ilman huoltajaa tulleille, jos kunnassa sijaitsee perheryhmäkoti.

Kuntaan osoittaminen

Kotoutumislaki 43 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on osoitettava kuntaan 41 §:ssä tarkoitetulla sopimuksella:

- 1) Maahanmuuttoviraston esityksestä ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä Suomeen otettu henkilö; ja
- 2) *vastaanottokeskuksen esityksestä 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilö, joka on kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitetussa haavoittuvassa asemassa.*

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi kuitenkin osoittaa kuntaan Maahanmuuttoviraston tai vastaanottokeskuksen esityksestä myös muun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun kuin tämän pykälän 1 momentissa tarkoitetun henkilön. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi osoittaa kuntaan myös 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun henkilön.

Ennen kuntaan osoittamista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on sovittava kuntaan osoittamisesta kunnan kanssa. Muun kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvan kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen kuntaan osoittamista, jos henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita. Ahvenanmaan maakunnan kunnan on kuultava Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaista, jos henkilöllä on ilmeisiä ja terveydenhuollon palvelun tarpeita.

Edellä 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilö voi muuttaa vastaanottokeskuksesta kuntaan hyödyntämällä vastaanottokeskuksen tukitoimia tai niitä hyödyntämättä, jos henkilö pitää sitä tarkoituksenmukaisena.

Alaikäisen kotoutumissuunnitelma

Kotoutumislaki 15 §

Kunta laatii alaikäisen maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelman, jos siihen on alaikäisen yksilöllisistä olosuhteista johtuva tarve. Alaikäiselle ilman huoltajaa saapuneelle ja oleskeluluvan saaneelle laaditaan aina kotoutumissuunnitelma yhdessä hyvinvointialueen kanssa.

Suunnitelman tarvetta arvioitaessa ja sitä laadittaessa on selvitettävä alaikäisen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon siten kuin 4 §:ssä säädetään. Suunnitelma sovitetaan yhteen perheen kotoutumissuunnitelman ja alaikäiselle laadittavien muiden asiaan liittyvien suunnitelmien kanssa.

Kotoutumissuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen huoltajansa tai 56 §:ssä tarkoitetun edustajansa kanssa. Puhevallan käyttämisestä alaikäisen puolesta säädetään tarkemmin hallintolaissa.

- Ilman huoltajaa olevan alaikäisen kotoutumissuunnitelman laativat hyvinvointialue ja kunta yhdessä. Suunnitelmassa voidaan sovittaa yhteen kunnan kotoutumista edistävät palvelut ja sosiaalihuollon asiakassuunnitelma.
- Alaikäisen kotoutumissuunnitelman tekemisessä voi käyttää [mallilomaketta](https://www.kotoutuminen.fi), joka löytyy kotoutuminen.fi – sivustolta.
- 1.1.2025 alkaen on esitetty tulevan mahdolliseksi korvata ilman huoltajaa olevan alaikäisen kotosuunnitelma esim. sosiaalihuollon suunnitelmalla silloin kun lapsi on sosiaalihuollon asiakas.

Alaikäisen kotikunta

- Yleensä ilman huoltajaa tulleen osalta asuinkunta merkitään kotikunnaksi.
- Tarkoitus on, että toimitaan kotikuntalain 2 §:n mukaisen pääsäännön mukaan, jonka mukaan kotikunta määräytyy henkilön tosiasiallisen asumisen mukaisesti.
- Ilman huoltajaa maassa olevien asumiseen perhehoidossa tai perheryhmäkodissa ei sovelleta kotikuntalain 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaista tilannetta, että henkilön kotikunta ei muutu, jos hänen asumisensa toisessa kunnassa johtuu pääasiassa hoidosta perhehoidossa tai laitoshoidossa taikka asumisesta asumispalvelujen avulla. Kun on kyse ilman huoltajaa maassa asuvasta lapsesta tai nuoresta, hänellä ei ole sellaista lähtöasuntoa, joka säilyisi hänen kotikuntansa perustana 3 §:n 1 mom. 2 kohdan poikkeussäännöksen vuoksi, vaan perhehoidon tai perheryhmäkodin toimintayksikön sijaintikunta merkittäisiin pääsääntöisesti hänen kotikunnakseen.

Edustajan määrääminen

Kotoutumislaki 56 §

Oleskeluluvan pakolaiskiintiössä saaneelle lapselle ja sellaiselle ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla on oleskelulupa, määrätään edustaja viivytyksettä, jos hän on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös muulle oleskeluluvan saaneelle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, voidaan määrätä edustaja.

Hakemuksen edustajan määräämisestä tekee se *hyvinvointialue, jonka alueella lapsen kotikunta sijaitsee*. Ennen hakemuksen tekemistä lasta on kuultava ja lapsen etu otettava huomioon 4 §:ssä säädetyllä tavalla.

Muutoin edustajan määräämiseen sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 39 §:n 3 momentissa säädetään. Käräjäoikeuden ilmoitusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä mainitun lain 44 §:ssä säädetään.

Tuki 18-24 –vuotiaalle nuorelle

- Kotoutumislain 27 §:n mukaan alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulnut lapsi tai nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. Täysi-ikäisillä ei ole huoltajaa, joten heidän vanhempiansa saapuminen maahan ei vaikuta mahdollisuuteen saada tukea.
- Hyvinvointialue vastaa asumiseen liittyvästä tuesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluina toteutettavasta tuesta. Kunta vastaa omalla vastuullaan olevista nuoriso-, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan palveluista. Kunnan ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö on keskeistä myös alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palveluiden järjestämisessä.
 - Oleskeluluvan saaneille 18–24-vuotiaille nuorille tarjottu tuki on sisällöltään saman tyyppistä aikuistumista tukevaa toimintaa kuin lastensuojelun jälkihuolto, vaikka kyse ei ole lastensuojelulain mukaisesta toiminnasta.
 - Ilman huoltajaa maassa olevilla lapsilla ja nuorilla on usein monialaisia palvelutarpeita ja suurin osa heistä on sosiaalihuoltolain mukaisesti erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä, joille tulee nimetä sosiaalihuoltolain 42 §:ssä tarkoitettu omatyöntekijä, jonka tehtävänä on osaltaan koordinoita ja yhteensovittaa palveluita.
- Nuoren näkökulmasta on tärkeää, että tuki toteutuu konkreettisenä ja matalalla kynnyksellä tarjottavana aikuistumisen tukena, jota on saatavissa nuoren arjessa myös virka-ajan ulkopuolella. Tuen tarkoituksena on auttaa aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle.
- Tuki voidaan toteuttaa viranomaisen omana toimintana tai ostettuna palveluntuottajilta. Kuitenkin arvioinnin, suunnitelman ja koordinoinnin osalta vastuu on aina hyvinvointialueella.
- Nuoren saaman tuen laajuuteen ja sisältöön vaikuttavat ensisijaisesti nuoren yksilöllinen tuen tarve, arjessa selviämisen taidot sekä psyykinen ja fyysinen terveys. Moniammatillisesti tehty palvelutarpeen arviointi on tuen suunnittelun pohjana.
 - Yksilöllinen tuki voi sisältää esimerkiksi sosiaalihuoltolain ja kotoutumislain nojalla tarjottavia palveluita, jotka tukevat nuoren kotoutumista ja itsenäistymistä. Tuki voi kattaa perhetyöntekijän, sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan työpanoksen
 - Nuorta tuetaan itsenäisessä asumisessa ja häntä ohjataan koulutukseen tai työelämään sekä harrastuksiin ja vapaa-ajan toimintaan. Lisäksi voidaan harjoitella virallisten asioiden hoitamista. Nuorille annetaan tukea psyykkisestä ja fyysisestä terveydestä huolehtimiseen. Nuorta tuetaan myös elämänhallinnassa, kotoutumisessa, lupa-asioissa ja yhteydenpidossa perheeseen sekä tarvittaessa perheenyhdistämisprosessissa. Koska alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneen nuoren sosiaalinen verkosto koostuu pääasiassa samassa tilanteessa olevista nuorista, on olennaista tarjota hänelle pysyviä aikuiskontakteja. Tuki voi sisältää myös taloudellisen tuen. Tuen piirissä olevat nuoret on nykyisellään vapautettu opintolainan nostamisvelvoitteesta vastaavalla tavalla kuin lastensuojelun jälkihuollon piirissä olevat nuoret.

Yhteenveto - Viranomaisten roolit yksiköiden perustamisessa ja kuntaan ohjaamisessa

ELY-keskus laatii kunnan kanssa monivuotisen sopimuksen kuntapaikoista. Sopimus kattaa myös valmiuden vastaanottaa ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä.

Hyvinvointialue sopii ELY-keskuksen kanssa perheryhmäkodin perustamisesta. Hyvinvointialue kuulee kuntaa ennen sopimuksen tekemistä.

ELY-keskus sopii kunnan ja hyvinvointialueen kanssa yksintulleiden ohjaamisesta kuntaan kuntapaikalle.

Sosiaalihuolto ja lastensuojelu

(STM)

- Hyvinvointialueen tulee järjestää kohderyhmän lapsille kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut samoin perustein kuin muillekin
- Sosiaalihuoltoa annettaessa on kiinnitettävä huomiota muun muassa asiakkaan kielelliseen, kulttuuriseen ja uskonnolliseen taustaan.
- Jos lapsi voi saada riittävät palvelut sosiaalihuoltolain kautta, lastensuojelun asiakkuutta ei aloiteta. Lastensuojelulain säännökset tulevat sovellettaviksi, jos lapsen terveyden ja kehityksen turvaaminen sitä edellyttää.
- Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun lisäksi hyvinvointialue järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus järjestää ehkäisevää lastensuojelua kuuluu hyvinvointialueen lisäksi kunnalle. Kunnalle kuuluu muu kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa annettava ehkäisevä lastensuojelu, kuten esimerkiksi tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä ja varhaiskasvatuksessa. Hyvinvointialue on puolestaan vastuussa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, kuten neuvolapalveluissa, annettavasta ehkäisevästä lastensuojelusta.
- Lastensuojelua on tehtävä suunnitelmallisesti: kunnan tai useamman kunnan yhdessä on lastensuojelulain 12 §:n mukaan laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka liitetään osaksi kunnan muuta suunnittelua. Lisäksi hyvinvointialueen on laadittava lastensuojelulain 12 §:n nojalla lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi hyvinvointialueen toimintaa koskeva alueellinen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma.
- Alaikäisten maahanmuuttajien huolenpidon sekä lapsille ja heidän perheenjäsenilleen suunnattavien ennaltaehkäisevien toimenpiteiden tehokasta suunnittelua on hyvä edistää sovittamalla yhteen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä kotouttamislain 32 §:ssä tarkoitettu kotouttamisohjelma niiden valmistelu- ja toteuttamisvaiheessa.

Koulu ja varhaiskasvatus

(Opetushallitus)

Perusopetukseen valmistava opetus

- Oppivelvollisuusikäisille ja esiopetusikäisille maahanmuuttotaustaiselle lapselle voidaan antaa perusopetukseen valmistavaa opetusta.
- Valmistavan opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa tarvittavat valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten.
- Valmistavaa opetusta annetaan 6–10-vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille vähintään 1 000 tuntia.
- Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ei ole minimiryhmäkoko, vaan sitä voidaan antaa myös yhdelle oppilaalle. Ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen ryhmäkoon määrittelee opetuksen järjestäjä. Opetushallitus suosittelee, että valmistavan opetuksen ryhmäkoko ei ylitä 8–10 oppilasta.
- Kunta ei tarvitse valmistavan opetuksen järjestämiseen lupaa vaan kunta voi järjestää valmistavaa opetusta, jos kunnan alueella on valmistavan opetuksen tarpeessa olevia oppilaita. Yksityisen opetuksen järjestäjän tulee anoa lupa opetus- ja kulttuuriministeriöstä.
- Perusopetukseen valmistavan opetuksen opettajalle ei ole valtakunnallisesti määriteltyä erityistä kelpoisuutta. Tällöin opettajalta vaaditaan opettajakelpoisuutta. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi hakuvaiheessa määrittellä, mitä se tehtävään valittavalta opettajakelpoisuuden lisäksi edellyttää.

Valtionosuus

- Valmistavan opetuksen järjestäminen rahoitetaan valtionosuudella, joka on kyseisen opetuksen järjestäjän perusopetuksen yksikköhinta noin kaksinkertaisena. Valmistavan opetuksen rahoitus ei kuulu kuntien rahoitusosuuden piiriin.

Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetus, oman äidinkielen ja uskonnon opetus

- Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden opetuksessa noudatetaan valtakunnallisia perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja paikallista opetussuunnitelmaa. Näiden mukaan oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika otetaan opetuksessa huomioon. Opetuksen tulee myös tukea oppilaan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että oppilaan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.
- Yleensä ulkomailta tuleva lapsi sijoitetaan ikätasoaan vastaavalle vuosiluokalle. Hänen on mahdollista saada suomen tai ruotsin opetusta erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaan (suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärä), mikäli se on tarpeen.
- Maahanmuuttajille voidaan järjestää myös oppilaan oman äidinkielen opetusta. Oman äidinkielen opetusta järjestetään noin 55 eri kielessä.
- Suomen tai ruotsin kielen ja oppilaan oman äidinkielen opetuksen ohella koulut tarjoavat maahanmuuttotaustaisille oppilaille muun opetuksen tukea eri oppiaineissa myös oppilaan omalla äidinkielellä.
- Oppilaalla on oikeus saada myös oman uskontokuntansa mukaista opetusta, jos kyseiseen uskontokuntaan kuuluvia oppilaita on vähintään kolme ja huoltajat pyytävät opetuksen järjestämistä.
- Opetuksen järjestäjä voi hakea Opetushallitukselta erillistä valtionavustusta suomi/ruotsi toisena kielenä -opetukseen, muun opetuksen tukeen sekä oman äidinkielen opetukseen.

Erityispäivähoito

- Erityispäivähoidon kustannuksia voidaan korvata peruspäivähoidon ylittäviltä osin erityiskustannuskorvauksena.

Linkit (toimivat diaesityksessä)

[Laki kotoutumisen edistämisestä](#)

[Kotoutuminen.fi/Alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneet](#)

[Lastensuojelun käsikirja/THL](#)

[Lastensuojelulaki](#)

[Laki yksityisistä sosiaalipalveluista](#)

[Sosiaalihuoltolaki](#)

[Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta](#)